

Murza Gaparov

(1936 - 2002)

Gaparov Murza (1936 -) 1936 yılında Oş ili Nookat ilçesine bağlı Noygut köyünde doğdu. 1962 yılında M. Gaparov Kırgız Devlet Üniversitesini bitirdi.

1965-1967 yılları Moskova'daki Sinemacılık Yüksek Okulunda okudu.

M. Gaparov'un yazdığı senaryoya göre "Köçö" (Sokak) adlı uzun metrajlı ve birçok kısa metrajlı sinema filmi çekildi. M. Gaparov, "Meyman" (Misafir), "Bir Şiňgil Cüzüm" (Bir Salkım Üzüm), "Kara-Köldün Kazları" (Kara-Köl'ün Kazları) adlı kitapların yazarıdır.

Birçok hikâyeleri Litvanya, Tatar, Özbek, Fransız dillerine çevrildi.

M. Gaparov, 1974 yılından SSCB Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

Bir Şiňgil Cüzüm (Bir Salkım Üzüm), Mektep, Frunze, 1969. 20s.

Kara-Köldün Kazları (Kara-Köl'ün Kazları), Mektep, Frunze, 1973. 128s.

Hikaye

BAYÇEÇEK

Telefon şıngırıp attı...

Kıyaz anın ünün köpkö ugup catıp, arañ oygondu.

Üydün içi karañgi. Kaysı maal ekeni bilinbeyt: kepçi, tün ortosubu, tañga cuukpu. Aeroportton samalotordun gürüldögönü ugulat. Birok, alar künü-tünü uçup turuşat da...

"Beymaalda telefon çalgan kim?" Bolgondo da şaardan emes: telefondun koñguroosu uzun şıngırayt...

- Ey telefon şıngırıp atat, - dedi al ayalın türtüp.

Birok ayalı oygono berbedi. Turuuga tuura keldi. Stol, stuldarga çalınıp barıp, trubkanı aldı.

- Allo...

- Bul Isakovdun üyübü?

- Ooba.

- Nookat menen süylöşösüz.

Nookat - munun tuulup, öskön rayonu ele. Al cakta anın köp sandagan tuugan-uruktarı çaşayt: atası, apası, aga-inileri, ece-karındaştarı, ceñeleri... Tayenesi. Birok, alardın eç kimisi mintip beymaalda telefon çalışçu emes. Emne bolup ketti?

Nookat caktan:

- Allo? - degen erkektin ünü uguldu.

Kıyaz ündün eesin taanigan çok.

- Bul kim, - dep suradı.

- Menmin, Kıyaz, - dedi Nookattık. - Coldoşmun.

- Kaysı Coldoş?

Kıyaz Nookattan ketkenden beri on segiz cıl cañırdı. Emi al Nookatına cılına bir barat da, eki-üç kün turup, kayra basa beret. Bara-bara elden, cerden cat bolup, cerdeşterinin kee birin unutup da kalat.

Kaysı Coldoş?

Tigil adam munun ayaldap kalganının sebebin tuydu okşoyt:

- Coldoş - poçtoçumun, - dep koşumçalap koydu.

- A-a, Coldoş aka... - dedi Kıyaz oşondo gana.

Alardın kıştagında uşunday adam bar ele. Birok al kişini bularga eç kanday cakındık, katnaştık cayı çok

KARÇİÇEĞİ

Telefon şıngırdıyordu.

Kıyaz onun sesini uzun bir süre dinleyerek yattı, güçlükle uyandı.

Evin içerisi karanlık. Saatin kaç olduğu belli olmuyordu. Gece mi, gece yarısı mı, sabaha karşı mı? Havaalanından uçakların gürültüsü duyuluyordu. Fakat onlar gece gündüz demeden uçarlardı.

"Zamansız telefon eden de kim?" Hem de şehirden dışından. Telefonun zil sesi uzun uzun çalıyordu.

- Hey telefon çalıyor, dedi eşini dürterek.

Fakat eşi uyanmadı. Kalkması gerekmişti. Masa, sandalyelere çarpa çarpa gidip ahizeyi kaldırdı:

- Alo.

- İsakov'un evi mi acaba?

- Evet.

- Nookat ile konuşacaksınız.

Nookat, doğup büyüdüğü ilçesiydi. Hemen hemen bütün akrabası orada yaşıyordu; babası, annesi, ağabeyi, kardeşleri, abla, kız kardeşleri, yengeleri... Anneannesi. Fakat onların hiç biri böyle vakitsiz telefon etmezlerdi. Ne oldu acaba?

Nookat taraftan;

- Alo, diyen erkek sesi geldi.

Kıyaz sesin sahibini tanımadı.

- Kimsiniz, diye sordu.

- Benim, Kıyaz, dedi Nookatlı. Coldoş'um.

- Hangi Coldoş?

Kıyaz Nookat'tan ayrıralı neredeyse on sekiz yılı aşkı bir süre geçmişti. Artık o Nookat'ına yılda bir defa gidiyor, iki üç gün kaldıktan sonra geri dönüyordu. Git-gide orada yaşayan insanlardan uzaklaşmış, hemşerilerinin birçoğunu unutmaktaydı.

"Hangi Coldoş?"

Diğer adam bunun duraksamasının sebebinin anlamış gibi;

- Coldoş, postacıyım, diye ekledi.

- Aa, Coldoş ağabey... Dedi Kıyaz anca o zaman.

Onların köyünde böyle bir adam vardı. Ama bu adamın bunlara hiçbir şekilde bir yakınlığı, gelip git-

boluuçu. Şonduktan, anın telefon çalışı, bolgondo da, tündölöp çalışı, murdagıdan beter sırduu köründü.

- Ko-oş telefon çalış kalıpsız?

- Kıyaz, sen bir ayılga kelip ket, üka: tayaneñ oorup kaldı.

Tayanesi murda dele oorup cürgön, karı kişi da. Birok, al cönündö mintip zarıl türdö kabarlap, anın tınçın alışçu emes. Demek, bir adisa bolgon körünöt...

- Emne, katuu oorup atabı? - dep suradı Kıyaz, tigi kişiden tüzürök maalimat alış üçün.

- Kıyla bar, - dedi Coldoş - poçtoçu. - Kelişñn gerek.

Demek, bir adis bolgon dep oyloodu Kıyaz kayradan. Birok, anıgın bilse bolot ele: eger oorup gana atkan bolso, bara albayt - emki cumaga çeyin avtoreferatın tapşırışı gerek, a aydın ayagında dissertatsiyasın korgoyt; a kokus, kempir bir nerse bolup ketse, Kuday munun betin arı kılın, albette, anda baruuga tuura kelet. Birok, munu kantip bilesññ. Tüz ele: "Öldübü?" - dep suraşka oozuñ barbayt. Tigi kişi oozu-murdu kıyşaybay turup, suraganın kör dep, caman körüp kalışı mümkün. Kıştaktın adamı da.

- Emi kantemin? - dedi Kıyaz özünö-özü, birok munusu oozunan çıgıp ketti. - İşterdi emne kılam?

- İşteriñdi eki-üç küngö koyo turasıñ da, - dedi poçtoçu. - Kelbeseñ bolboyt. Kempirdin köñülü ooruyt.

Kıyazdı ügüttöp catkansıyt. Çok, kempir bir nerse bolgon. Bolboso da, akıbalı naçar körünöt. Açıgın ele aytıp koyboybu, carıktık.

- Oşentem da emi, ayla kança.

- Tezireek ele kel, üka. Bandaçılık da...

Oy, uşu kişinin adeptüülügü öttü! Tumandatıp oturbay, ölsö, öldü ele debeybi, musurman.

- Baramın. Tüşkö çeyin kirip baramın.

Aeroportko basıp kelsei түşkö çeyinki reysterde bilet çok kalıptır. Kalp aytuuga tuura keldi.

- Ölük kömgönü baratam, - dedi al, muñayım türmenen.

Anan bul kalptı ceñil-celpe ele ayta salganına özü da tañ kala tüştü. birok, oşol ele zamat, a mümkün bul kalp emestir, çım ele enem ölüp kalgandır dep, özün kayra aktap ciberdi.

- Aytkanıñızdı ırastay turgan birdemeñiz barbı? Misal üçün, telegramñız? - dep suradı kassir ayal.

Kıyaz, bul kaygılıu kabardı telefon arkılıu bildirişkenin ayttı. Kasir anı işenip işenbey tiktep turup, kiyyin, cönöp catkan samalotko bir bilet cazıp berdi...

Samalot bar bolgonu elüü inut gana uçuşu gerek ele. Kıyaz col katar terezeni karap keldi. Bir cıldan beri Frunzeden eç cakka çıkkan emes. Mına emi, şaar, andagı özünün maşakatuu tiriçiligi artta, cerde kalıp, al özün ceñil, erkin seze başladı. Cazgı caratılış anın köñülün kötördü. Ayırıkça, tündük menen tüştüktü bölüp turgan toolordon ötüp baratanda, cürögü tuylap ketti.

meleri yoktu. Bu yüzden, onun telefon edişi hele bir de gecenin bir yarısı telefon edişi, diğerdinden daha esrarlıydı.

- Hayırdır, bu telefon?

- Kıyaz, sen hele bir köye uğra, kardeş, anneannen hastalandı.

Anneannesi çoktandır hastaydı, yaşlıydı. Ama onun hakkında bu kadar acele bilgi vermezler, kendisinin huzurunu kaçırmazlardı. Demek ki, bir hadise olmuştu...

- Ne oldu, çok mu ağır hasta? Diye sordu Kıyaz, diğerdan, kesin bir bilgi alabilmek için.

- Evet, bayağı ağır, dedi Coldoş - postacı- Gelmen gerekiyor.

Demek, bir şey oldu diye düşündü Kıyaz yeniden. Fakat ne olduğunu tam olarak öğrense iyi olacaktı; eğer sadece hasta ise gidemezdi, gelecek haftaya kadar yazara yazısının özetini yetiştirmesi gerekiyordu. Ay sonunda ise tezinin savunmasını yapacaktı. Ama eğer yaşlı kadına kötü bir şey olmuşsa, Allah korusun, elbette ki gitmesi gerekirdi. Ama bunu nasıl öğreneceksin. Doğrudan "öldü mü?" diye sormaya ağzın varmaz. Karşıdaki adam da hiçbir şeyi düşünmeden, sorduğu soruya bak diye hakkımda kötü düşünmesi de mümkün. Ne de olsa köy insanı.

- Şimdi ne yapacağım? Dedi Kıyaz kendi kendine, ama bu sözleri ağzından kaçtı. İşleri ne yapacağım?

- İşlerini iki üç gün ertellersin, dedi postacı. Gelmezsen olmaz. Yaşlı kadın darılır.

Sanki Kıyaz'a bir şeyler söylemek ister gibiydi. Evet, yaşlı kadına bir şey olmuş, olmasa da, durumu ağır görünüyor. Açıkça söylese olmaz mı, efendi.

- Öyle yapacağım, başka çarem mi var?

- Çabuk gel kardeş. İnsanız işte...

Of, bu adamın nezaketi de fazla oldu! Bulandırmadan, öldüyse, öldü demez mi, be Müslüman.

- Gideceğim, öğleye kadar orada olurum...

Havaalanına gelince öğleye kadar ki uçuşlarda yer olmadığını öğrendi. Yalan söyleme mecbur kaldı.

- Ölü gömmeye gidiyorum, dedi üzgün bir hal takınarak.

Sonra böyle bir yalanı hiç tereddüt etmeden ağzına almış olmasına şaşırıldı. Fakat o sırada yalan değildi belki de gerçekten anneannesi gerçekten ölmüştü, kendisini hemen aklayıverdi.

- Söylediklerinizi kanıtlayacak her hangi bir belge var mı elinizde? Örneğin telgraf, diye sordu gişedeki kadın.

Kıyaz, bu kadar haberin telefonla kendisine bildirildiğini anlattı. Gişe memuresi ona şüpheli gözlerle baktı sonra gidecek olana uçağa bir bilet verdi...

Uçağın topu topu elli dakika uçuşu gerekti. Kıyaz, yol boyunca camdan dışarıyı seyretti. Bir yıldır Frunze'den dışarı çıkmamıştı. Şimdi, şehir, orada kendisinin meşakkatli mücadelesi arkada, yerde kaldı, o kendisini hafif, özgür hissetmeye başladı. Bahar ayının doğası onun gönlünü huzurla doldurdu. Özellikle, güney ile kuzeyi ayıran dağlardan geçerken, yüreği kıpır kıpırdı.

Toolordun karı kete elek eken. Cakında ketçüdöy türü çok. Toolor biri menen biri tutaşp, alardın koktu-kolotu da cakşı bilinbey, agargan bir keñ meykindikke aylanıp, meltirep tıptınc catat. Meykindiktin betinde üzük-kesik oor buluttar kalkıp cüröt...

Samalotton kiyin Kıyaz taksige tüştü. Taksi anı tuura öz kıştagına alıp keldi.

Enesi ölüptür. Munu al atasının eşiğine çoğulgan eldi körgöndö ele tüşündü. Köpçülük maşineni burulup karap kaldı. Kimdir biröö şaşıp-buşup üygö kirip ketti, oşol zamata tınc turgan üydön ıy uguldu. Dağı biröö topton bölünüp, Kıyazdı uturlay cönödü. Coldoş-poçtoçu eken körsö.

- Keldiñbi üka? - dedi poçtoçu, Kıyazga narı-beri kolun berip.

- Emi men emne kılayın? - dep suradı Kıyaz andan, başka ken-sözcö kelbey turup.

Al daroo özün cogotup koydu. Birok, küyüttön emes, küyüttü ali seze elek, cön gana özünün cañı akıbalınan şaştısı ketip kaldı. Caşı otuz beşke kelip, al ali ölüm-citim degendi başınan ötkörö elek boluuçu, a bul cerde tanyanesi ölüp catat. Tiginde bir ayıldın eli anı cabıla karap turat. Emne kılışı kerek?

- Iylap, meni erçi, - dedi poçtoçu.

Kıyaz eerçirin eerçidi. Birok ıyga dayar emes ele. Al ömüründö ölgöngö ıylap körbögön can. Tigil turgan elden sürdöp, baştagandan tartınıp, şıpıldagan poçtoçunun artınan şıpıldap basıp kete berdi.

- Ökür, ökürböysüñbü! - dep şıbradı poçtoçu, aga kıygaç kayrılıp. Anın sözdörü cemege okşop uguldu.

Kıyaz bar tobokelge salıp;

- Enem oy, enem oy, - dep kirdi.

Bul sözdördü al cön gana süylöp koyboston, ıyga münözdüü obongo salıp, sozup, muñduu kılıp aytıp attı. Birok, közünö çaş kelgen çok. Şonduktan, kurgak közdörün elden çaşırış için, plaşının çöntögünö kolun salıp, cüz arçısın izdey baştadı. Kol salgan çöntögündö cüz arçısı çok bolup çıktı. Uşu tapta, anın oyun tüşündübü, kimdir biröö çurkap kelip, kolunan portelin ala koydu. Kıyaz boşoy tüşkön kolu menen başka çöntögünön cüz arçısın taap, közdörünö tuttu...

Poçtoçu eköo erçişip kelip ıy çıgıp atkan üygö kir-işti. Adegende, dalizge, kiyin törkü bölmögö ötüştü. Bölmönün içi karañgi eken, Kıyaz bosogogo çalınıp, poçtoçunun dalısın süzüp aldı. Oşondo cüz arçısın közünön cıldıra berip, ıylap catkandardı çala-bula körüp kaldı. Iylagandardın baarısı özünün tuugandarı bolup çıktı: atası, apası, aga-inileri, ece-karındaşları, ceñeleri... Baarısı calgız kişilik cıgaç sörünü tegerekteşip, tikesinen ıylap turuşat. Sörüdö enesi catıptır. Soo kezinde bükçüyüp cürçü kiçinekey kara kempir emi butarın sunup, boyun tüzöp, upuzun bolup kalıptır. Üstünö cabılğan kara bakmaldan anın eç ceri körünböyt. Kıyaz enesinin cüzün açıp körtüşü kerekpi ce çokpu - bile albay koydu. Cürögü eçteke debedi, a salt boyunca kaday bolorun al bilçü emes. Şonduktan, enesine eki kadamday cakın kelip, kimdin biröönün katarına turup alıp, murdagıday ele:

- Enem-oy, enem-oy, - dep ökürö berdi.

Dağların karı erimemişti daha. Yakın zaman da eriyecek gibi de görünmüyordu. Dağlar birbirleriyle birleşmiş, onların geçitleri, olukları da belli olmuyordu. Bembeyaz geniş bir ufka dönmüş, sessizce yatıyordu. Ufkun yüzünde kesik kesik ağır bulutlar yüzmekte.

Uçaktan indikten sonra Kıyaz taksiye atladı. Taksi onu doğruca kendi köyüne getirdi.

Anneanesi ölmüştü. Bunu babasının kapısına toplanan insanları görünce anladı. Herkes dönüp arabaya baktı. Aralarından biri hemen evden içeri daldı ve biraz önce sessiz sedasız duran evden ağlama sesleri yükseldi. Yine aralarından biri ayrılarak Kıyaz'a doğru geldi. Postacı Coldoş'tu bu.

- Kardeş geldin mi? Dedi postacı, Kıyaz'la kısa selamlaşarak.

- Şimdi ben ne yapacağım? Diye sordu Kıyaz ona, söyleyecek başka hiçbir şey bulamayıp.

Kendini kaybetti birden. Fakat acıdan değil, acıyı daha hissedememişti, sadece kendisinin bu yeni durumundan dolayı şaşkınlık içindeydi. Yaşı otuz beşe gelmiş olsa da o bugüne kadar ölümü, yakını kaybetmeyi başından geçirmemişti, burada ise anneanesi ölmüştü. Köyün bütün ahalisi ona bakıyor. Ne yapması gerek?

- Ağlayarak beni takip et, dedi postacı.

Kıyaz takip etmesine takip etti de ağlamaya henüz hazır değildi. O daha önce hiç ölen biri için ağlamamıştı. Köy ahalisinden mahcup, biraz da şaşkın halde, hızlı bir şekilde yürüyen postacının ardından hızla yürümeye devam etti.

- Ağlasana, ağlamayacak mısın? - diye fısıldadı postacı, ona doğru hafifçe dönerek. Sözleri azarlar gibiydi.

Kıyaz tevekkel diye;

- Anam oy, anam oy, demeye başladı.

Bu sözleri öylesine söylemiyor, ağlayan biri gibi, acı dolu, uzatarak, hüzünlü bir şekilde söylüyordu. Ama gözlerinde yaş yoktu. Bu yüzden, kuru gözlerini oradakilere saklamak için, paltosunun cebine elini atıp, mendilini aramaya başladı. Elini attığı cebinde mendili yoktu, bu esnada sanki düşüncelerini okuyan biri gelip elinden çantasını alıverdi. Kıyaz, boşalan eli ile diğer cebinden mendilini bulup, gözlerini örttü.

Postacı ikisi birlikte gelip ağlama seslerinin geldiği eve girdiler. Önce girişe sonra da diğer odaya geçtiler. Odanın içerisi karanlıktı, Kıyaz kapı eşiğine takıldı ve postacının omzuna kafasını çarptı. O arada mendilini gözlerinden çekip, ağlayanları az buçuk görebildi. Ağlayanların tümü kendi akrabası idi; babası, annesi, ağabeyleri, kardeşleri, ablaları, kız kardeşleri, yengeleri... Hepsi tek kişilik tabutu çevrelemiş halde ağlaşıyorlardı. Tabutta annesi yatıyordu. Sağken iki büküm dolaşan ufak, esmer, yaşlı kadın şimdi ayaklarını uzatmış, vücudu dümdüz, upuzun olmuştu. Üzerine örtülmüş siyah kadifeden hiçbir yeri görünmüyordu. Kıyaz, anneanesinin yüzü açıp görmeli mi yoksa hiç açmamalı mı, bilemedi. Yüreği hiçbir şey söylemedi, geleneğe göre ne yapılması gerektiğini de bilmiyordu. Bu yüzden, iki adım kadar yaklaştı ve demin ki gibi;

- Anam oy, anam oy, diye feryat etmeye başladı.